

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2024.52.0.5205>

УДК [331.5.02:355.01(470+571-651.1:477)]"20"

JEL J44, J61, J63, J64

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ОСНОВНІ ТРЕНДИ

Анна Гришук

Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008, м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: anna.hryshchuk@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9997-9620>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню основних трендів на ринку праці України в умовах війни. Названі причини відсутності офіційних даних Держстату щодо оцінки рівня безробіття за час війни. Представлені результати досліджень НБУ та дослідницької агенції Info Sapiens на замовлення Центру економічної стратегії щодо оцінки рівня безробіття в нашій державі. Визначено основні тренди на ринку праці в умовах війни: 1) частка безробітних, які шукають роботу, повільно зростає, але їхні навички, кваліфікація, рівень підготовки не завжди відповідають вимогам роботодавців; 2) зростання ролі жінок на ринку праці; 3) активізація з боку роботодавців щодо залучення ветеранів та осіб з інвалідністю на вакантні посади; 4) невідповідність між зростаючою кількістю нових вакансій та активністю шукачів роботи. На основі аналізу синтетичних індексів представлено графічно лінії тренду на нові вакансії та надіслані резюме у 2022-2024 рр. Зроблено висновки щодо наявності як позитивних, так і негативних трендів на ринку праці та запропоновані заходи щодо захисту цього ринку від їх несприятливих впливів.

Ключові слова: ринок праці, тренди, рівень безробіття, нові вакансії, резюме, працевлаштування, дефіцит кадрів.

Постановка проблеми. Ринок праці України відчув і продовжує відчувати серйозні зміни внаслідок повномасштабної війни. Початковий період економічного шоку від російського вторгнення призвів до різкого спаду і попиту, і пропозиції робочої сили. Та вже з середини 2022 року попит на робочу силу почав поступово відновлюватися, але повільними темпами. Проте подальші тенденції у 2023 році та поточному 2024 році змінилися: попит на робочу силу зростає відповідно до потреб відновлення економіки та її пропозиція значною мірою відстає через вимушену внутрішню міграцію з прифронтових територій (як чоловіків, так і жінок), міграцію українців працездатного віку за кордон (переважно жінок), і мобілізацію працездатних осіб до Збройних Сил України (переважно чоловіків). Також нестачу кваліфікованих кандидатів на працевлаштування поглибили й освітньо-професійні диспропорції на ринку праці та нерівномірне його відновлення як у регіональному, так і галузевому вимірах.

Так, за повідомленням онлайн-порталу з пошуку роботи «Work.ua», у 2023 році спостерігався значний дефіцит кадрів у західних регіонах України. Наприклад, у Закарпатській та Івано-Франківській областях на початок 2024 року ринок праці відновився відповідно на 155 % та 146 % робочих місць за рахунок релокованих підприємств та створення нових виробництв. Тобто, вакансій тут побільшало, ніж до повномасштабного вторгнення, але кандидатів на їх заміщення не вистачає. Подібна ситуація спостерігається і в інших західних областях. Від нестачі кадрів також потерпають роботодавці й у прифронтових регіонах, де складнощі з наймом працівників пов'язані з безпековими моментами та відносним знелюдненням цих територій [1, с. 5].

Тому дослідження структурних, якісних та кількісних змін на ринку праці є важливими, особливо з огляду на економічну та політичну невизначеність майбутнього нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові дослідження і публікації на тему ринку праці в умовах війни [1, 2, 3] показують, що ситуація на ньому змінювалася дуже динамічно. На початку війни на ринку праці стався обвал, тобто значний «стрибок» безробіття (з 10,3% у 2021 р. до 21,2% [4]), адже половина працевлаштованих українців втратили роботу через руйнування підприємств, зниження обсягів їхньої діяльності, міграцію за кордон, вступ у лави ЗСУ. У 2023 році економічна активність почала відновлюватися, рівень безробіття почав падати (19% [4]), але безробіття набуло ознак структурного, коли кваліфікація та рівень підготовки потенційних працівників не відповідають потребам роботодавців, та застійного, коли термін тривалості безробіття для людини, яка шукає роботу, є більшим року. У 2024 році активність роботодавців зросла, але активність шукачів роботи знизилась. Ці ж тенденції підтверджуються даними окремих досліджень, проведених агенцією Info Sapiens на замовлення Центру економічної стратегії (ЦЕС) [5] та НБУ [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Важливим питанням на сьогодні є дослідження останніх тенденцій змін на ринку праці, виокремлення як позитивних, так і негативних трендів та визначення шляхів захисту від їх несприятливих впливів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних трендів, які спостерігаються на ринку праці України в період війни, їх причин та можливих наслідків впливу на стан ринку та рівень безробіття в країні.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань у статті було застосовано як загальнонаукові (спостереження та опис окремих тенденцій на ринку праці; аналіз та синтез (виокремлення) основних трендів цього ринку; пояснення причин трендів та їх можливого впливу на стан ринку), так і спеціальні (статистичні, для обґрунтування висновків щодо аналізу виявлених трендів; соціологічні, зокрема дані опитувань незалежних інституцій щодо оцінки рівня безробіття) методи пізнання.

Виклад основного матеріалу дослідження. З початку повномасштабного вторгнення Держстат України припинив публікувати дані про рівень безробіття, які раніше отримували завдяки регулярним проведенням опитування домогосподарств. Через війну організація опитувань стала неможливою та з'явилися інші об'єктивні причини, що ускладнили збір і публікацію офіційної статистики безробіття. Зокрема:

- не має повних та об'єктивних даних про безробітних осіб, які перебувають на тимчасово окупованих територіях. Є можливість отримати статус безробітного для осіб, які перебувають на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або тимчасово окупованих, в електронному форматі через портал «Дія» чи через сайт Державної

служби зайнятості України (ДСЗ), але у тому випадку, якщо не втрачено українського паспорта та ППН;

- велика частка безробітного населення все ще не зареєстрована в службах зайнятості. У січні 2023 року їх було зареєстровано 166 тис. осіб, що вдвічі менше, ніж у січні 2022 року, а на початку 2024 року їх кількість зменшилась ще на 40% – до 101,4 тис. осіб [6]. Особливо велика частка незареєстрованих безробітних серед осіб чоловічої статі з причини відсутності оновлених даних у військоматах та їх небажання офіційного працевлаштування, яке може завершитися небажаною для багатьох з них мобілізацією;

- в Україні залишається високим не лише рівень безробіття, але й невизначеність щодо майбутнього серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО). За даними Мінсоцполітики, на вересень 2023 року в країні було зареєстровано 4,7 млн ВПО, з яких 42,3% становили особи працездатного віку. Із цієї групи працевлаштованими були близько 800 тис. осіб, що складає лише 38% від загальної кількості. Однак, за результатами опитування, проведеного Міжнародною організацією з міграції, у квітні 2024 року ситуація дещо покращилася, серед ВПО вже 45% працювали за наймом, а ще 7% стали самозайнятими [6], а у жовтні 2024 року суттєво зменшилася і загальна кількість ВПО – до 3,5 млн осіб [7];

- відсутні офіційні дані щодо працевлаштування тих осіб, які повернулися із зовнішньої міграції. Тут слід наголосити на тому, що державні органи розпочали роботу на законодавчому рівні щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року. Зокрема, Кабінет Міністрів України видав Розпорядження від 3 вересня 2024 р. № 837-р «Про затвердження плану заходів на 2024 і 2025 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року», де 8 пунктом передбачено створення необхідних умов для повернення та реінтеграції в українське суспільство громадян України, які є трудовими мігрантами та/або яким надано за кордоном тимчасовий захист [8].

У площині цього питання важливим є дослідження ЦЕС «Українські біженці. Майбутнє за кордоном та плани на повернення» [9]. Цей матеріал сформовано на основі опитування дослідницької агенції Info Sapiens українських воєнних мігрантів (протягом грудня 2023 – січня 2024 р.), що перебувають за межами України, окрім українців, які перебувають на території росії чи Білорусі. Для дослідження була сформована квотна вибірка, на основі даних Європейської служби статистики, а також офіційних даних щодо кількості українців, які виїхали до Великобританії, Канади та США. Опитування відбувалося методом SMS-розсилки з покликанням на онлайн-анкету рандомно на номери абонентів «Київстар» та «Водафон», які на момент проведення опитування знаходились за кордоном. Загальна кількість опитаних становила 1000 осіб [10].

За даними ЦЕС, на кінець січня 2024 року за кордоном через війну перебувало близько 4,9 млн українців. Переважну більшість воєнних мігрантів складають жінки працездатного віку та діти. Серед країн Європи найбільше українських мігрантів перебуває в Німеччині (30%) та Польщі (22%). За межами Європи значну кількість українців прийняли США (280 тис. осіб), Велика Британія (253,2 тис.) та Канада (210,2 тис.). У багатьох країнах витрати на підтримку українських мігрантів поступово скорочуються, а умови для їхнього подальшого перебування стають менш сприятливими. За різними сценаріями розрахунків ЦЕС, до України можуть не повернутися від 1,4 до 2,3 мільйонів громадян [10].

Дослідницька агенція Info Sapiens продовжує робити власні оцінки рівня безробіття в Україні. Відповідно до її оцінок, у січні 2024 року показник безробіття становив 17%, [1, с. 1], а у вересні дещо знизився і вже становив 15,4% [5].

Свої оцінки рівня безробіття в Україні публікує і Національний банк. Його показники базуються на вибіркових опитуваннях і моделюванні ситуації на ринку праці. Зокрема, за оцінками НБУ, рівень безробіття залишається високим, хоча й знизився з 21% у 2022 році до 14%, і таким прогнозується на кінець 2024 року (рис. 1).

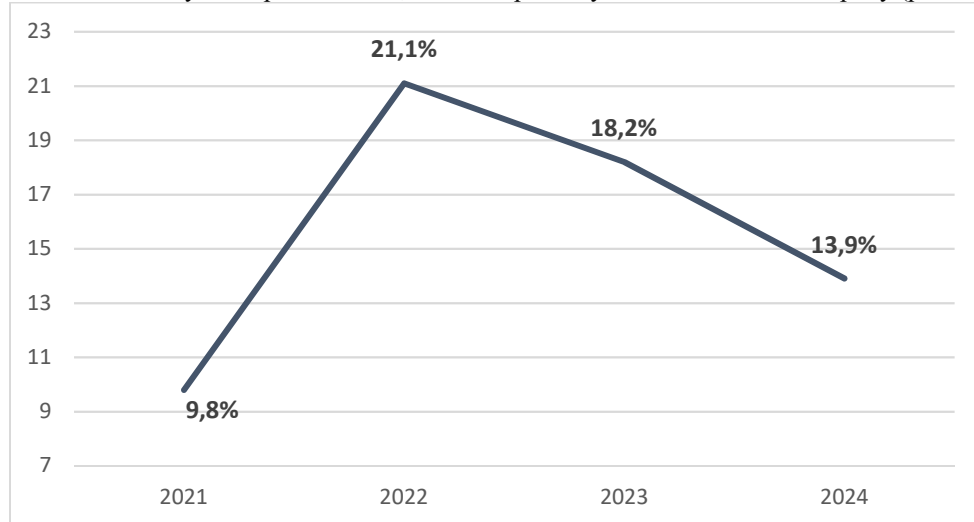

Рис. 1. Рівень безробіття в Україні у 2021-2024 рр.* [6]

** рівень безробіття розраховувався за визначенням Міжнародної організації праці (МОП) як відсоткове співвідношення кількості безробітних до економічно активного населення у віці 15–70 років (за даними інфляційного звіту НБУ за липень 2024 р.)*

Як бачимо прогнози двох незалежних установ, НБУ та дослідницької агенції Info Sapiens, майже однакові у своїх оцінках рівня безробіття в нашій державі. Це говорить про те, що багато тенденцій змін на ринку праці України вже виявлено, пояснено та обґрунтовано.

Загальне зниження кількості безробітних і рівня безробіття в Україні зумовлене низкою факторів: виїздом значної частини населення за кордон, що скоротило чисельність робочої сили; відсутністю адміністративного контакту з тимчасово окупованими територіями, через що неможливо отримати повні дані; відсутністю достовірної інформації від роботодавців, які в умовах війни не завжди зацікавлені у наданні повних відомостей про своїх працівників [3, с. 7].

Серед основних трендів, що спостерігаються на ринку праці в сучасних умовах, можна виокремити наступні:

1. Більша частка безробітних все ж шукають роботу, але їхні навички, кваліфікація, рівень підготовки не завжди відповідають вимогам роботодавців. Це підтверджує опитування підприємств, у якому від 16% роботодавців мали проблеми недостатньої кваліфікації претендентів на відкриті ними вакансії. Такий кваліфікаційний дисбаланс

на ринку праці вимагає дієвих та швидких заходів щодо забезпечення відповідності між очікуваннями працедавців і можливостями претендентів на пропоновані вакансії.

На Міжнародній конференції з відновлення України URC-2024, що відбулась в червні 2024 року у Берліні, уряд України та міжнародні партнери оголосили про запуск трирічної програми «Skills Alliance for Ukraine» з фінансуванням у розмірі 700 млн євро. Ця програма спрямована на навчання та підвищення кваліфікації українців у професіях, необхідних для відбудови та реконструкції країни, зокрема у сферах будівництва, транспорту, ІТ, інженерії та охорони здоров'я; перекваліфікацію та підвищення кваліфікації ВПО та інших соціально вразливих верст громадян в Україні, а також українців, які тимчасово проживають за кордоном, з метою їхнього повернення та реінтеграції у вітчизняний ринок праці; запуск навчальних програм для сприяння економічній інтеграції жінок, молоді, людей з інвалідністю, літніх людей і ветеранів; інтеграцію України в ЄС через покращення взаємного визнання дипломів, здобутих за кордоном, та адаптацію освітніх стандартів до вимог ЄС; зміцнення співпраці з приватним сектором для зменшення розриву між наявними кваліфікаціями працівників та потребами ринку праці [11].

2. Війна спричинила зростання ролі жінок на ринку праці. По-перше, їх тепер стало на 40% більше у війську, порівнюючи з початком повномасштабного вторгнення, а кількість жінок-офіцерів збільшилася ушестеро. По-друге, жінки стали активними шукачами роботи та все частіше пробують себе у ролі підприємців. Зокрема, у першому кварталі 2024 року серед зареєстрованих ФОПів 58,8% були жінки, а це більше, ніж у відповідних періодах 2021-2023 рр. (рис. 2). По-третє, на електронних платформах з пошуку роботи (Jobs.ua, Olx.ua, Rabota.ua, Work.ua) теж більшу частку у період війни становлять жінки, наприклад, серед шукачів роботи Work.ua їхня частка становить 59% [6].

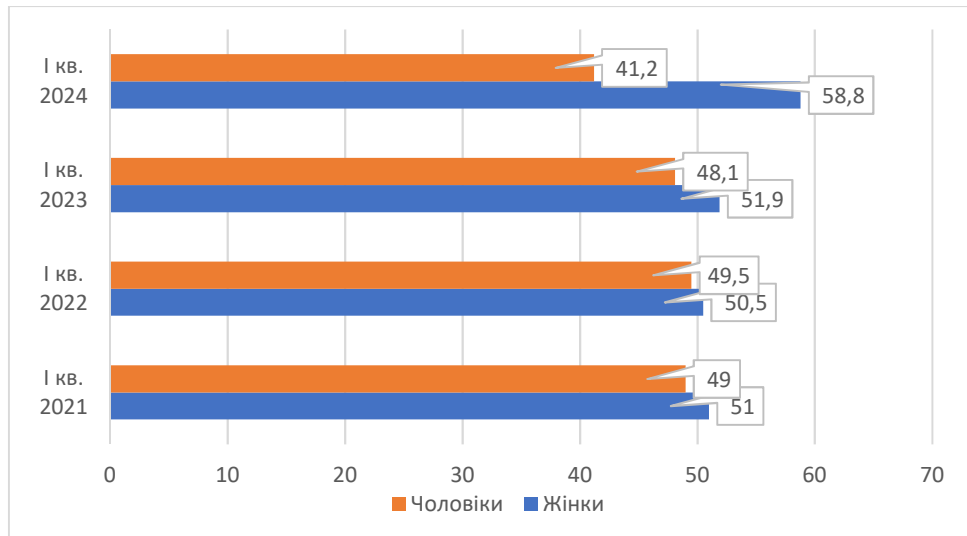

Рис. 2. Частка жінок і чоловіків серед новостворених ФОПів у першому кварталі 2021–2024 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі [12]

Найчастіше жінки-підприємці обирають для своєї діяльності роздрібну торгівлю (68%), надання інших індивідуальних послуг (89%) та інформаційних послуг (63%) [12].

3. Залучення ветеранів і людей з інвалідністю на вакантні посади. Це стає дедалі вигіднішим для роботодавців, оскільки ці кандидати часто мають значний професійний досвід і не підпадають під ризик мобілізації. У 2021 році в Україні нараховувалося близько 2,7 млн людей з інвалідністю, а за час повномасштабного вторгнення ця кількість зросла приблизно на 10% і продовжує збільшуватися. Однак темпи працевлаштування осіб з інвалідністю залишаються низькими — у 2023 році їх кількість зросла лише на 297 осіб [6].

В умовах зростаючого кадрового дефіциту працевлаштування таких категорій є особливо актуальним, оскільки це сприяє їхній інтеграції в соціальне та робоче середовище, дозволяє реалізувати наявний професійний потенціал або опанувати нові спеціальності. ДСЗ пропонує програми навчання та надає гранти на відкриття власного бізнесу для ветеранів та учасників бойових дій. До того ж, результати опитування ДСЗ свідчать, що 60,3% роботодавців не вбачають перешкод у працевлаштуванні осіб з інвалідністю чи ветеранів, а 7,8% зазначають головною проблемою відсутність облаштованих робочих місць для людей з інвалідністю [6].

4. Існує невідповідність між зростаючою кількістю нових вакансій та активністю шукачів роботи. Зокрема, на основі розрахунків Центру економічної стратегії (ЦЕС) на підставі даних платформ з пошуку роботи work.ua, robota.ua, Jooble було виявлено цю невідповідність і представлено у вигляді синтетичних індексів кількості нових вакансій і резюме у 2022-2024 рр., де за 100% взяте середнє значення за 2021 рік (рис. 3).

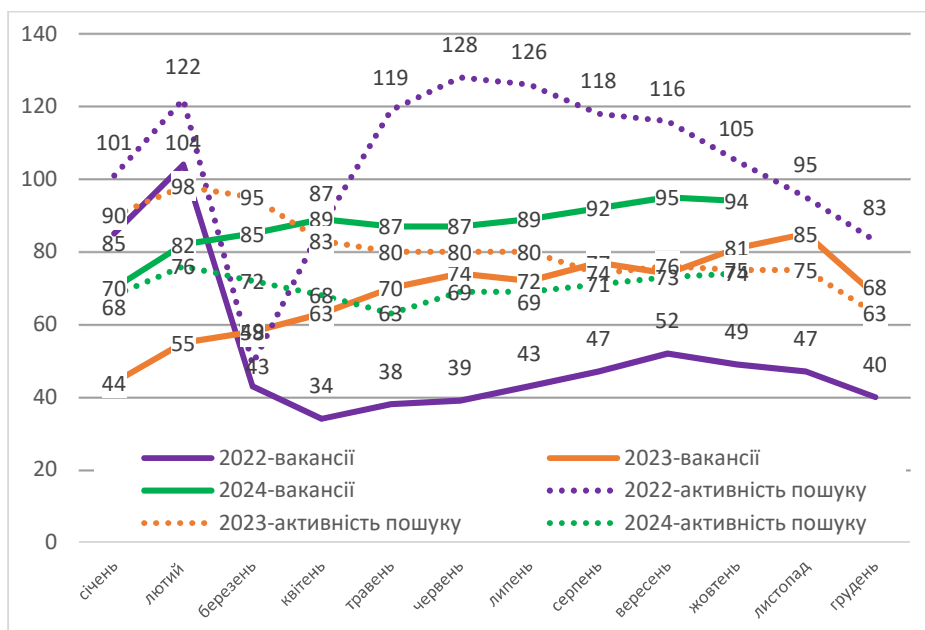

Рис. 3. Синтетичні індекси кількості нових вакансій та резюме у 2022-2024 рр., % (середнє за 2021 р. = 100%)

Джерело: побудовано автором на основі середніх значень розрахунків відповідних індексів ЦЕС за даними work.ua, robota.ua, Jooble [5]

На основі даних цього дослідження можна констатувати, що тренд на кількість пропонуваних вакансій є зростаючим. Зокрема, усереднені синтетичні індекси кількості нових вакансій становили у 2022 р. – 52%, у 2023 р. – 68%, у 2024 р. – 87% (без показників листопада і грудня). А тренд на кількість поданих резюме є спадним. Зокрема, усереднені синтетичні індекси кількості резюме становили у 2022 р. – 104%, у 2023 р. – 81%, а в 2024 р. – 70% (без показників листопада і грудня) (рис. 4).

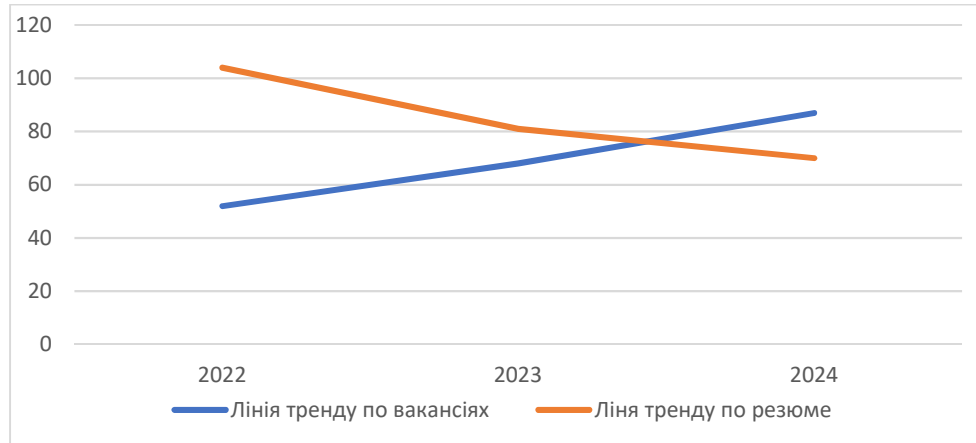

Рис. 4. Лінії тренду на нові вакансії та резюме у 2022-2024 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі середніх річних значень розрахованих індексів

Таким чином, починаючи з 2022 року спостерігається тенденція на повільне зростання кількості пропонуваних нових вакансій і у 2024 році їх було відкрито найбільше. Та активність шукачів роботи залишається на стабільно низькому рівні, що є меншим за відповідні показники 2023 та 2022 років. А ще ситуацію погіршило те, що упродовж I кв. 2024 року спостерігалось збільшення кількості мігрантів. Це обмежувало не лише пропозицію робочої сили, але й стримувало нарощування споживчого попиту. У результаті кількість кандидатів на одне робоче місце на початку квітня 2024 року була нижчою за рівень до повномасштабного вторгнення. У низці професій (у сфері логістики, робочих спеціальностей, роздрібної торгівлі та галузі готелів та ресторанів) цей показник вже менший за одиницю.

За прогнозами НБУ зменшення кількості шукачів роботи призводить і до зниження офіційного рівня безробіття. Так, якщо за результатами 2023 року він становив 18,2%, то на кінець 2024 року цей показник може знизитися до 14,2%, а у 2025–2026 рр. – до 10-12% [13].

Висновки та перспективи подальших досліджень. На українському ринку праці у 2024 році основним негативним трендом є дефіцит кадрів: пропозицій вакансій стає все більше, але попит їх не покриває. Таке суттєве зменшення пропозиції робочої сили пояснюється наступними причинами: подальша міграція працездатного населення за кордон; мобілізація; небажання офіційного працевлаштування чоловіків через страх мобілізації; повільна адаптація ВПО на нових місцях проживання до вимог місцевих ринків праці; невідповідність між навичками, кваліфікацією і рівнем підготовки шукачів роботи вимогам роботодавців. Та на ринку праці прослідковуються і позитивні тренди, серед яких можна виокремити тренд на самозайнятість, зокрема,

збільшення частки жінок серед зареєстрованих ФОПів, та певна активізація роботодавців щодо залучення ветеранів, ВПО та осіб з інвалідністю на вакантні посади.

Пожвавленню на ринку праці та зниженню впливу негативних трендів можуть посприяти й державні програми допомоги для підтримки і розвитку діючих підприємств, особливо сфери малого бізнесу, продовження існуючих («Робота») та запуск нових грантових програм для відкриття власної справи для ветеранів, учасників бойових дій, ВПО, осіб з інвалідністю.

Вітчизняному бізнесу для зменшення втрат людського капіталу необхідно використовувати антикризову стратегію, як набір тактичних дій, які здійснюються під час кризових явищ. Однак це поняття не вичерпує всього змісту. Його характерною особливістю є зміщення пріоритетів [14, с. 112]. Зокрема, в умовах війни у центрі уваги керівництва компаній мають бути такі тактичні дії: створення належних умов щодо збереження життя і здоров'я своїх працівників; вчасна виплата заробітної плати; за необхідності навчання, підвищення кваліфікації чи перепідготовка кадрів; забезпечення бронювання відповідно до вимог чинного законодавства; надання пріоритетів для працевлаштування ветеранів, колишніх учасників бойових дій, ВПО, осіб з інвалідністю.

Вирішення цих завдань на місцях призведе до вирішення більш комплексного стратегічного завдання – швидшого відновлення людського капіталу, наповнення ринку праці новими учасниками та загалом зниження рівня безробіття в країні.

1. Яценко Л. Відновлення ринку праці в Україні в умовах війни: регіональні аспекти. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2024. 9 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-03/az_regrinki-praci_04032024.pdf (дата звернення: 04.09.2024).
2. Лібанова Е. Як змінився ринок праці у воєнний час: сьогодення та перспективи. *Дзеркало тижня*. 19 жовтня 2023. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsja-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html> (дата звернення: 10.09.2024).
3. Кундицький О. Ринок праці в умовах війни: реалії та перспективи. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2024. Вип. 51. С. 3-13. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/4432/4898> (дата звернення: 10.10.2024).
4. Колесніченко Н. Безробіття: прогнози та стан на ринку праці. Ринок праці під час війни: які зміни потрібні. *УКРІНФОРМ*. 15.02.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3827148-rinok-praci-pid-cas-vijni-aki-zmini-potribni.html> (дата звернення: 01.10.2024).
5. Українські біженці. Майбутнє за кордоном та плани на повернення. Опитування на замовлення Центру економічної стратегії: матеріали з сайту Info Sapiens. 2024. URL: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=311> (дата звернення: 20.10.2024).
6. Студеннікова І. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України. *УКРІНФОРМ*. 25.09.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demografichni-vikliki-dla-ukraini.html> (дата звернення: 20.10.2024).
7. Ukraine – Internal Displacement Report – General Population Survey Round 18 (October 2024). IMO. URL: <https://dtm.imo.int/ukraine/> (дата звернення: 20.10.2024).
8. Про затвердження плану заходів на 2024 і 2025 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження

- Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2024 р. № 837-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
9. Українські біженці. Майбутнє за кордоном та плани на повернення: аналітична записка. Київ: Центр економічної стратегії, 2024. 104 с. URL: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/311/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_%D0%B1%D1%96%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96_3%D1%85%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D1%8F_%D0%A6%D0%95%D0%A1.pdf (дата звернення: 04.09.2024).
 10. Трекер економіки України під час війни: Ринок праці. Центр економічної стратегії. 2024. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 17.10.2024).
 11. Волокіта В. Ініціатива Skills Alliance: хто з українців може перекваліфікуватися чи отримати нові професії. *Економічна правда*. 4 вересня 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/09/4/718894/> (дата звернення: 15.10.2024).
 12. 59% нових фопів в Україні у 2024 році відкрили жінки. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fops-gender-2024-4> (дата звернення: 15.10.2024).
 13. Робота є, а працювати нікому: роботодавці б'ють на сполох. УНІАН. 25.05.2024. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/roboata-ye-a-pracyuvati-nikomu-roboto-davci-b-yut-na-spoloh-12644784.html> (дата звернення: 17.10.2024).
 14. Гришук А., Сулик Я. Особливості антикризового управління людськими ресурсами в умовах змін. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2022. Вип. 47. С. 107-115. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/3853/4280> (дата звернення: 20.10.2024).

References

1. Jacenko, L. (2024). Vidnovlennja rynku praci v Ukrajinі v umovakh vijny: regionaljni aspekty [Restoration of the labor market in Ukraine in war conditions: regional aspects]. Kyiv: National Institute of Strategic Studies. 9 p. Retrieved from: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-03/az_regrinki-praci_04032024.pdf (accessed 04 September 2024) [in Ukrainian].
2. Libanova, E. (2023). Jak zminyvsja rynek praci u vojennyj chas: sjoghodennja ta perspektyvy [How the labor market changed during the war: present and prospects]. Mirror of the week. October 19. Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivvsja-rynek-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html> (accessed 10 September 2024) [in Ukrainian].
3. Kundycjkyj, O. (2024). Rynek praci v umovakh vijny: realiji ta perspektyvy [The labor market in the conditions of war: realities and prospects]. Formation of Market Economy in Ukraine. Vol. 51. pp. 3-13. Retrieved from: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/4432/4898> (accessed 10 October 2024) [in Ukrainian].
4. Kolesnichenko, N. (2024). Bezrobitnja: prohnozy ta stan na rynku praci. Rynek praci pid chas vijny: jaki zminy potrebni [Unemployment: forecasts and the state of the labor market. The labor market during the war: what changes are needed]. UKRAINFOURM. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3827148-rinok-praci-pid-cas-vijni-aki-zmini-potribni.html> (accessed 01 October 2024) [in Ukrainian].
5. Ukrajinsjki bizhenci. Majbutnje za kordonom ta plany na povernennja [Ukrainian refugees. Future abroad and plans to return]. Survey commissioned by the Center for Economic Strategy: materials from the Info Sapiens website. Retrieved from: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=311> (accessed 20 October 2024) [in Ukrainian].
6. Studennikova, I. (2024). Rynek praci v umovakh vijny: demografichni vyklyky dlja Ukrajinjy [The labor market in the conditions of war: demographic challenges for Ukraine]. UKRAINFOURM. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric->

- politics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demograficni-vikliki-dla-ukraini.html (accessed 20 October 2024) [in Ukrainian].
7. Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 18 (October 2024). IMO. Retrieved from: <https://dtm.iom.int/ukraine/> (accessed 20 October 2024).
 8. Pro zatverdzhennja planu zakhodiv na 2024 i 2025 roky shhodo realizaciji Strateghiji derzhavnoji mighracijnoji polityky Ukrainy na period do 2025 roku [On the approval of the action plan for 2024 and 2025 regarding the implementation of the State Migration Policy Strategy of Ukraine for the period until 2025]: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 3, 2024. No. 837. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-2024-%D1%80#Text> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
 9. Ukraijnsjki bizhenci. Majbutnje za kordonom ta plany na povernennja: analitychna zapyska [Ukrainian refugees. Future Abroad and Return Plans]. Kyiv: Center for Economic Strategy. 104 p. Retrieved from: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/311/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B1%D1%96%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96_3%D1%85%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D1%8F_%D0%A6%D0%95%D0%A1.pdf (accessed 04 September 2024) [in Ukrainian].
 10. Treker ekonomiky Ukrainy pid chas vijny: Rynok praci [Tracker of Ukraine's economy during the war: Labor market]. Center for Economic Strategy. Retrieved from: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (accessed 17 October 2024) [in Ukrainian].
 11. Volokita, V. (2024). Iniciatyva Skills Alliance: khto z ukrajinciv mozhe perekvalifikuvatysja chy otrymaty novi profesiji [Skills Alliance initiative: which of the Ukrainians can retrain or get new professions]. *Economic truth*. September 4. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/09/4/718894/> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
 12. 59% novykh fopiv v Ukraini u 2024 roci vidkryly zhinky [59% of new FOPs in Ukraine in 2024 were opened by women]. Opendatabot. Retrieved from: <https://opendatabot.ua/analytics/fops-gender-2024-4> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
 13. Robota je, a pracjuvaty nikomu: robotodavci b'jutj na spolokh [There is work, but nobody wants to work: employers sound the alarm]. UNIAN. Retrieved from: <https://www.unian.ua/economics/other/roboata-ye-a-pracyuvati-nikomu-robotodav-ci-byut-na-spoloh-12644784.html> (accessed 17 October 2024) [in Ukrainian].
 14. Ghryshhuk, A. & Sulyk, Ja. (2022). Osoblyvosti antykryzovogho upravlinnja ljudsjkymy resursamy v umovakh zmin [Features of anti-crisis management of human resources in the conditions of change]. *Formation of Market Economy in Ukraine*. Vol. 47. pp. 107-115. Retrieved from: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/3853/4280> (accessed 20 October 2024) [in Ukrainian].

UKRAINIAN LABOR MARKET IN TIMES OF WAR: MAIN TRENDS

Анна Грышчук

Ivan Franko National University of Lviv, 79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18

e-mail: anna.hryshchuk@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9997-9620>

Abstract. The article is devoted to studying the main trends in the Ukrainian labor market during the war. The reasons for the lack of official data from the State Statistics Service on unemployment during the war are identified. The results of the NBU and Info

Sapiens research agency commissioned by the Center for Economic Strategy on unemployment estimates are presented, analyzed and compared, and it is concluded that the results of these estimates are very close. The main trends in the labor market during the war are identified: 1) the share of unemployed people looking for work is slowly growing, but their skills, qualifications, and level of training do not always meet the requirements of employers. 2) the growing role of women in the labor market; 3) employers' efforts to recruit veterans and people with disabilities to fill vacant positions; 4) the discrepancy between the growing number of new vacancies and the activity of job seekers. Based on the analysis of synthetic indices, the trend lines for new vacancies and resumes submitted in 2022-2024 are presented graphically. The author draws conclusions about the existence of both positive and negative trends in the labor market and proposes measures to protect this market from their adverse effects. In particular, it is determined that the main negative trend in the Ukrainian labor market in 2024 is the shortage of personnel, which is explained by the following reasons: further migration of the able-bodied population abroad; mobilization; reluctance of men to find official employment due to fear of mobilization; slow adaptation of IDPs to new places; Slow adaptation of IDPs in new places of residence to the requirements of local labor markets; mismatch between the skills, qualifications and level of training of job seekers and the requirements of employers. Among the positive trends, the author emphasizes the trend toward self-employment, especially among women, and a certain intensification of employers' efforts to attract veterans and people with disabilities to vacant positions. It is determined that the revival of the labor market and the reduction of the impact of negative trends on it can be facilitated by: the implementation by domestic companies of priority tactical measures within the framework of their anti-crisis strategies; strengthening of state assistance programs to support and develop existing enterprises, especially small businesses, continuation of existing ones ("eRobota") and the launch of new grant programs for starting their own business for veterans, combatants, IDPs, and persons with disabilities.

Keywords: labor market, trends, unemployment rate, new vacancies, resume, employment, staff shortage.

Стаття надійшла до редколегії 25.10.2024

Прийнята до друку 25.11.2024